

2019-042

Archeologienota Zwijndrecht Boomgaardstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

25-4-2019

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Zwijndrecht Boomgaardstraat (provincie Antwerpen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de bodemingrepen meer dan 1000m² bedragen, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

De projectzone heeft een totale grootte van 4756m² en situeert zich ten westen van het kruispunt van de Boomgaardstraat met de Kampstraat. Het terrein heeft een onregelmatige vorm en is in gebruik als kippenren en moestuin. Centraal is een serre aanwezig, in de noordwestelijke hoek een houten stalletje. In het westelijke deel staan een aantal kleine boompjes. In het westen wordt de site begrensd door de Slijkhoekbeek, in het noorden door een perceelsgracht, in het oosten door wegenis en in het zuiden door een groenzone.

Het plangebied is gelegen in een landelijke omgeving zo'n 900m ten noordwesten van de kern van Burcht. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 is wordt de huidige Boomgaardstraat reeds aangeduid, de Kampstraat niet. Het terrein is in gebruik als landbouwgrond en onbebouwd. De Slijkhoekbeek wordt niet weergegeven. Eenzelfde situatie is te zien op de kaarten uit de 19de en begin 20ste eeuw: een onbebouwd terrein, vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. De Slijkhoekbeek wordt op geen enkele van deze kaarten aangeduid. Op de topografische kaart van 1863 wordt de Kampstraat aangeduid als een veldwegel. Op de luchtfoto van 1971 is dat nog steeds zo, pas op de luchtfoto van 1979-1990 is te zien dat dit een volwaardige straat is geworden waarlangs bebouwing aanwezig is. Het plangebied bleef lange tijd in gebruik als landbouwgrond, de huidige inrichting is pas de laatste jaren ontstaan. Afgaande op de historische kaarten en luchtfoto's hebben er geen grootschalige verstoringen plaatsgevonden op het terrein. De kern van Burcht ontwikkelde zich op de oostelijke uitloper van de Wase cuesta, op de hogere linkeroever van de Schelde. Ook het plangebied bevindt zich op deze uitloper. Bodemkundig wordt het terrein gekarteerd als matig natte lemig zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel. De Slijkhoekbeek is een kleine waterloop die verder naar het noordoosten, tussen Burcht en Zwijndrecht, uitmondt in de Laarbeek, die vervolgens zuidwaarts naar de Schelde loopt. Er is geen vallei herkenbaar langs de Slijkhoekbeek. Op de historische kaarten wordt deze beek niet aangeduid, wat doet vermoeden dat dit eerder een onbeduidende gracht was dan een belangrijke waterloop. Op siteniveau is te zien dat het plangebied licht oploopt naar het oosten, hoewel het maaiveld centraal hoger is gelegen dan aan de randen. Er is in beperkte mate sprake van een bolle akker, een typisch fenomeen voor het Waasland waarbij het centrale deel van een landbouwperceel hoger is gelegen dan de randen. Dit werd bekomen door het ploegen van de akker van buitenkant naar binnenkant waardoor centraal een ophoging ontstond, wat de afwatering van de gronden ten goede kwam. Op archeologisch vlak is Burcht eigenlijk een ongeschreven blad. Recent werd er net ten westen van het plangebied een eerste proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, waarbij voornamelijk sporen van landbouwactiviteiten uit de late middeleeuwen, nieuwe of nieuwste tijden werden gevonden. Ook een ongedateerde zespostenspijker werd aangetroffen. Net ten oosten, aan de overzijde van de Boomgaardstraat, werd een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd op een bolle akker. Op beide terreinen, die landschappelijk dezelfde kenmerken hebben

als het huidige plangebied, was er geen potentieel voor in situ bewaring van steentijd artefactensites. Dit potentieel kan doorgetrokken worden naar het plangebied. De aanwezigheid van de Slijkhoekbeek heeft hier geen impact op, de kans is bovendien reëel dat dit een eerder recent gegraven gracht is. De aanwezigheid van archeologische sites met grondsporen is evenwel niet uit te sluiten.

De serre en het houten stalletje worden afgebroken. De geplande werken situeren zich vervolgens voornamelijk in het oostelijke deel van het plangebied. Daar wordt een meergezinswoning gebouwd met een oppervlakte van ca. 700m². Eronder wordt een parkeergarage van meer dan 3m diep aangelegd, die inclusief inrit ca. 1000m² groot zal zijn. Rondom het gebouw wordt een inrichting voorzien bestaande uit groenzones, verhardingen, 6 autostaanplaatsen en een fietsenstalling. Ook worden de nodige nutsvoorzieningen en -leidingen aangelegd. De site wordt ontsloten via de Boomgaardstraat. In het westelijke deel van het plangebied gebeuren, behalve de afbraak, zo goed als geen werken. De aanwezige fruitboompjes blijven behouden en dit deel van in totaal 2231m² wordt een groenzone. In het oostelijke deel zullen over een oppervlakte van 2525m² aanzienlijke bodemingrepen gebeuren voor aanleg van de parkeergarage, het optrekken van het gebouw, de aanleg van nutsvoorzieningen en de omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal in deze zone een impact hebben op de bodem.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. De kans dat er een archeologische site met grondsporen aanwezig is, is echter niet uit te sluiten. In het oostelijke deel van het plangebied zijn de werken van die aard dat een eventuele archeologische site bedreigd wordt. Omdat Burcht en omgeving op archeologisch gebied zo goed als ongekend zijn, zal een verder vooronderzoek sowieso een kennisvermeerdering betekenen. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren op het oostelijke deel van het terrein (2525m²). Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden momenteel nog in gebruik zijn.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

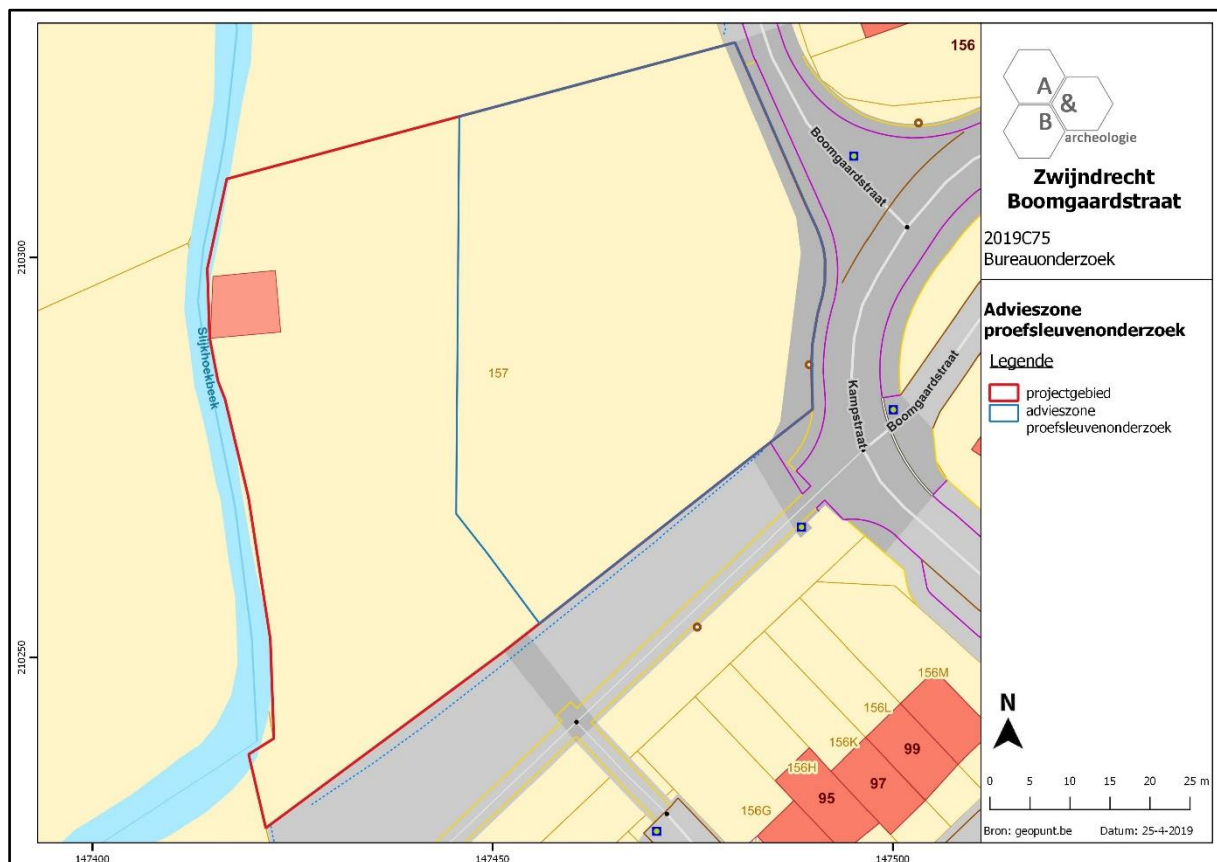
Locatiegegevens: Antwerpen, Zwijndrecht-Burcht, Boomgaardstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 147306,41, Y: 210232,64; X: 147589,41, Y: 210372,98

Oppervlakte plangebied: 4756m²

Kadastergegevens: Zwijndrecht, afdeling 2, sectie A, perceel 157

Enkel het oostelijke deel van het plangebied, met een oppervlakte van 2525m², komt in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Aanduiding van het onderzoeksgebied op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het onderzoeksgebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden. Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

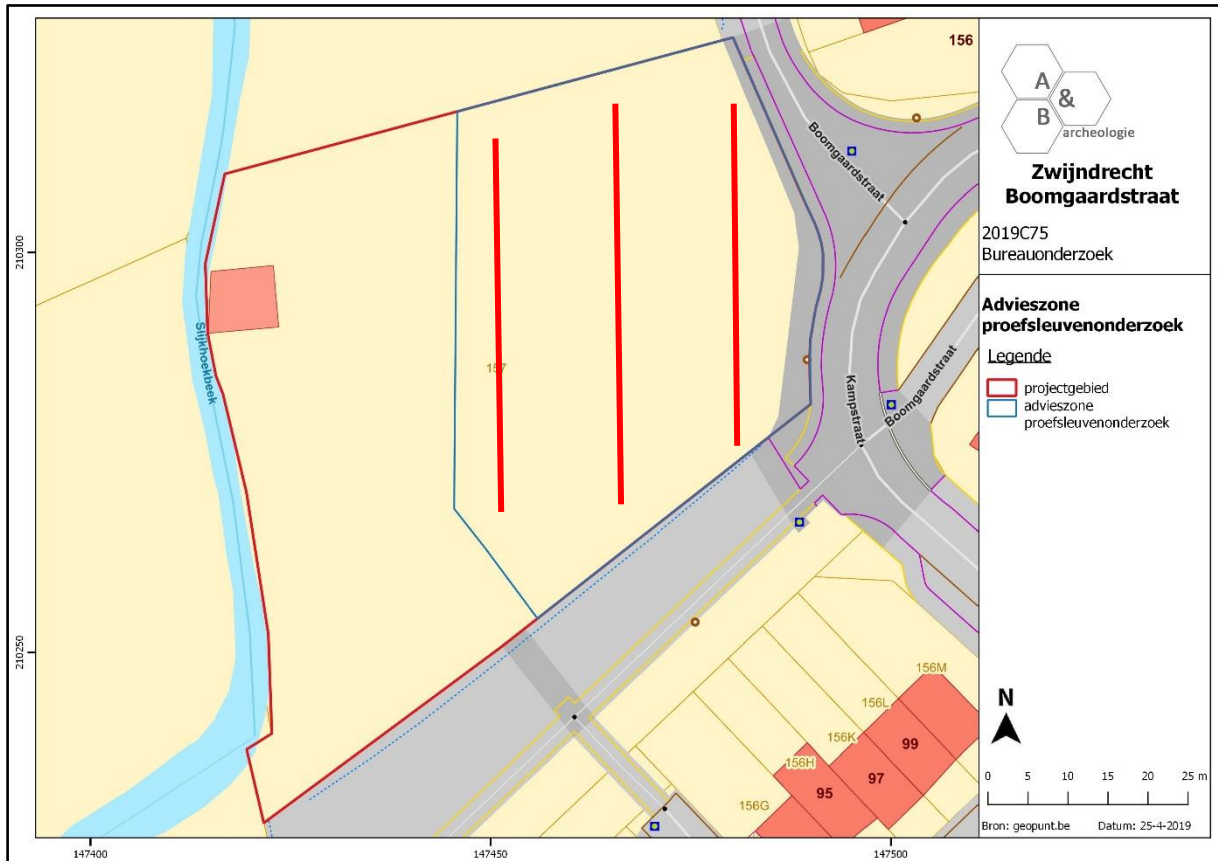
Het is noodzakelijk dat het terrein vrij is van obstakels voorafgaand de start van het verder vooronderzoek. Dit betekent dat de serre moet verwijderd zijn en dat er geen dieren meer aanwezig zijn op het oostelijke deel van het plangebied. Bij het verwijderen van de serre (of eventuele andere werken zoals verwijderen van omheiningen) is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven om te vermijden dat er ongedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle ononderbroken sleuven met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

De onderzoekszone heeft een oppervlakte van 2525m². Er wordt 10%, oftewel ca. 253m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 63m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 316m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.